

Nr 162

Av herr **Holmberg m. fl.**, om viss utvidgning av den statliga lokaliseringspolitiken.

(Lika lydande med motion nr 119 i Första kammaren)

En del av de förändringar som företagits eller föreslås i fråga om lokaliseringspolitiken går i den riktning som förordades i samband med riksdagsbeslutet 1964. Detta gäller framför allt förslaget i årets tilläggsstat nr II att anvisade medel, avsedda för åtgärder längre fram, skall få tas i bruk för lån och anslag till lokaliseringsprojekt redan under nästkommande budgetår.

Beslutet 1964 förutsatte också en stark begränsning av rätten att ta investeringsfonder i anspråk, men därvidlag har också skett en välbetänkt modifiering. Enbart härigenom beräknas sålunda 900 arbetstillfällen ha tillkommit i Norrbotten.

De tillägg som förordades av den kommunistiska gruppen vid riksdagsbehandlingen av dessa frågor 1964 (motionen II: 1080) motiverades bl. a. med att anslagen var otillräckliga. Det sammanlagda beloppet på 160 miljoner kronor per år för hela landet var i och för sig så litet att det knappast skulle ge upphov till någon storindustri, som det fanns starkt behov av i flera norrlandslän. Summan måste dessutom jämföras med stödformer som samtidigt skulle försvinna — enligt riksdagens upplysningstjänst beräknade till 100 à 110 miljoner kronor.

Enligt vårt förslag skulle också användningen av skattemedel för lokaliseringsändamål ges en *annan inriktning* därigenom att till utvidgning av statsindustrierna skulle användas ett lika stort belopp som riksdagen anvisade till subventioner åt privata företag.

Erfarenheterna bekräftar att den ensidiga tillämpningen av subventionsmetoden icke ger samhällsorganen möjlighet att styra lokaliseringspolitiken på önskvärt sätt. Det är ingen tvekan om att de län som kommit i åtnjutande av lokaliseringsbidrag med 20—22 miljoner kronor vartdera haft behov av detta stöd och mera till. Men det beror inte bara på otillräckliga anslag att exempelvis den nordligaste delen av landet, som bevisligen har de största svårigheterna, fått avsevärt mindre del av lokaliseringsmedlen. Orsaken är främst att privata företagare inte påverkas av de allmänna samhällsbehov som lokaliseringsbeslutet avsåg att främja utan vägleds uteslutande av sina vinstintressen.

En del av synpunkterna i årets finansplan ger stöd för tanken att lokaliseringspolitiken främst borde inriktas på att utvidga den statliga sektorn inom industrien. Redan nu ger statliga industrier — främst i form av gruvdrift och energiproduktion — betydande tillskott till statskassan och spelar stor roll för vissa kommuners

och landstings ekonomi. Genom ökad verksamhet av detta slag kan samhället otvivelaktigt också få nya inkomstkällor. Tillfälligt innebär sådana investeringar en statlig utgiftsökning men hör i längden icke till den kategori av statsutgifter som enligt finansplanen måste "komma i konflikt med målet att förbättra bytesbalansen". Vi anser att det tvärtom förhåller sig så, att en djärv satsning på lämpliga statsindustrier förbättrar vårt lands läge inåt och i utrikeshandeln. Även regeringen vill ge prioritet åt industriinvesteringarna för att öka exporten på områden som stagnerar. Varför inte i form av statsindustrier?

Det handlar här om en produktiv investering av hög nyttighetsgrad som bör ges företräde jämfört med många andra investeringar inom näringslivet. Den kommer att ge resultat i form av ett varutillskott och minskar sålunda de samhällsekonomiska problem som nu föreligger.

Det sägs i finansplanen att den ogynnsamma utvecklingen av bytesbalansen främst beror på arbetskraftsbristen inom vissa näringsgrenar, särskilt inom verkstadsindustrien. Detta borde leda till slutsatsen att man skall satsa på uppbyggnaden av en statlig verkstadsindustri i områden med stor tillgång på arbetskraft och förutsättningar i övrigt för en sådan industri. Men regeringen har hittills inte tagit något sådant initiativ, och riksdagen har avslagit motioner om en statlig verkstadsindustri. Det har visserligen skett en viss förbättring även med hjälp av subventionsanslagen till privata företag. Men detta sker som sagt planlöst — ibland till och med på sådant sätt att det motverkar det angivna syftet — samt i så ringa omfattning att de nya arbetstillfällena inte ens kunnat absorbera det *tillskott* av arbetslösa som ständigt uppstår till följd av rationaliseringen av landsbygdsnäringar och förefintlig industri. Trots den ökade utflyttningen finns det fortfarande många tusen arbetslösa inom stödområdena.

Till dem hör ett mycket stort antal gifta kvinnor, för vilka sysselsättningsfrågan inte kan ordnas utan en lokaliseringspolitik med den inriktning vi förordat. Detta aktualiserar också åtgärder för att ta reda på var den disponibla kvinnliga arbetskraften finns och hur stor omfattning denna dolda arbetslöshet har. Det sker visserligen ansatser i den riktningen, senast gjorda i den plan som redovisas i årets statsverksproposition på grundval av ett yttrande från länsstyrelsen i Älvsborgs län samt spridda försök i några kommuner, just nu bl. a. i Kiruna. Men därvidlag borde åtgärder vidtagas i hela landet genom arbetsmarknadsmyndigheternas försorg och med syfte att åstadkomma jämställdhet mellan kvinnliga och manliga arbetslösa såväl beträffande åtgärder för att få dem med i förvärvsarbete som i fråga om ersättning under den tid de icke kan få annat arbete.

Särskilt i det norra stödområdet behövs flera nya större industrier baserade på landsdelens rika förekomster av mineral och skog. Redan långt innan utvecklingen av utbytesbalansen ledde till de svårigheter som redovisas i årets finansplan föreslog vi att statens gruvdrift och metallurgiska industri skulle kompletteras med en statlig verkstadsindustri. Enbart genom att tillverka en del av de verkstadsprodukter som staten köper av privata företag söderut skulle man kunna

åstadkomma en viss utjämning mellan områden med brist respektive överskott av arbetskraft. De olägenheter som uppstår för enskilda och samhälle genom utflyttningen skulle delvis elimineras, bostäder som nu måste överges kunde fortfarande användas och trycket på bostadsmarknaden i expanderande tätorter skulle minska; statens kostnader för omflyttningen bleve mindre och utflyttningskommunerna skulle inte utsättas för samma svåra påfrestningar som nu.

Bristen på arbetskraft för verkstadsindustrien har inte bara medfört minskade möjligheter till export. Enligt finansplanen har dessa förhållanden också lett till att vårt lands eget behov av verkstadsprodukter tillgodoses genom import i sådan grad att enbart denna varugrupp svarar för hälften av importökningen.

Under hänvisning till vad sålunda anförts föreslår vi,

att riksdagen måtte besluta

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådan utvidgning av lokaliseringpolitiken att denna kommer att omfatta även anläggningen av statliga industrier inom stödområdena, samt

att för budgetåret 1966/67 anvisa 80 miljoner kronor för att påbörja uppbyggnaden av en statlig verkstadsindustri i det norra stödområdet.

Stockholm i januari 1966

Helmer Holmberg

Gunvor Ryding

Henning Nilsson

Gustav Lorentzon
